

Skudsmålsbøger

"Ethvert Tydende bør være forsynet med en Skudsmaalsbog". Sådan indledes §1 i det *"Uddrag af Lovbestemmelserne om Skudsmålsbøger"*, som er trykt foran i Else Maria Nielsens skudsmålsbog fra 1863.

Skudsmålsbøger blev indført ved forordning af 5. september 1832 som afløser for de hidtil brugte flyttebeviser på stemplet papir, som nemmere kunne forfalskes. Enhver husbond havde ret til ved fæstets indgåelse at anføre tidspunkt og løn (§4) og pligt til ved fæstets ophør at anføre ansættelsesperioden. Det stod ham frit for at tilføje et vidnesbyrd. Hvis han anførte et ufordelagtigt vidnesbyrd, skulle han under erstatningspligt kunne give en *"antagelig Formodning for, at han har tilstrækkelig Grund dertil."* (§5).

Nok så vigtigt er, at tyendeloven af 1854 påbød, at hvis man ankom til København eller anden købstad for at tage tjeneste som tyende eller til et pastorat, hvor man ikke hidtil havde opholdt sig, havde man pligt til, inden 24 timer at anmelde sig hos byens politiøvrighed eller på landet hos sognepræsten inden 4 dage. Der påhvilede husbond en tilsvarende anmeldepligt. Alt ligeledes inden afrejsen. (§6). Herved fik politiøvrigheden i købstaden stof til deres *"tyendeprotokoller"* og sognepræsterne til kirkebøgernes *"til- og afgangslister"*, som ophævedes 1875, hvorefter sognefogederne overtog registreringen i *"tyende- og meldingsprotokoller"*.

Det er ved konfirmationen, at det unge menneske *"træder ind i de voksnes rækker"* dvs. til dels skal være selvforsørgende. Skolen forlades og man træder i tjeneste- eller læreforhold hos andre. Derfor må man straks efter konfirmationen begive sig til sognepræsten (i byen: politiøvrigheden) med sin nyanskaffede skudsmålsbog for at lade ham med pastoratets (politiembedets) segl forankre den *"lidse"* (snor), som er dragen gennem bogen i den indskrive dåbsattestens oplysninger.

Den ældste af vores skudsmålsbøger er udstedt den 30. april 1863, godt 14 dage efter Else Maria Nielsens konfirmation i Taulov kirke. Fra 1. maj 1863 kom hun ud at tjene i Børup. Det var inden for sognets grænser og få kilometer fra hendes hjem. I første omgang 2 år hos Chr. H. Sørensen og næste gang, 9 år senere i 3 år hos samme husbond indtil hun den 1. maj 1875 skiftede til 3 år hos Lorens Jensen; - også i Børup. Så blev hun gift, og godt et år senere fødtes datteren Eline Nielsine Nielsen.

Else Marias datter Eline fik sin skudsmålsbog udstedt den 5. oktober 1893, - 4 dage efter sin konfirmation; måske alene fordi *"det gjorde man"*, for der er aldrig indført noget tjenesteforhold i den. Om hun blev hjemme hos forældrene eller påbegyndte en uddannelse ved vi ikke, for vi har ikke efterforsket det. Skudsmålsbøger blev afskaffet med Medhjælperloven 1921.